

leithoedd Tramor Modern mewn ysgolion uwchradd yng Nghymru

Canfyddiadau o arolwg Tueddiadau leithoedd 2014/15

Kathryn Board OBE

Teresa Tinsley

Crynodeb gweithredol

Croeso i Ymddiriedolaeth Addysg CfBT

Mae Ymddiriedolaeth Addysg CfBT ar restr 30 elusen uchaf* y DU, yn darparu gwasanaethau addysg er budd y cyhoedd yn y DU ac yn rhyngwladol. Sefydlwyd Ymddiriedolaeth Addysg CfBT dros 40 mlynedd yn ôl, ac mae ganddi drosiant blynyddol gwerth dros £100 miliwn ac mae'n cyflogi dros 2,000 aelod o staff ledled y byd. Ein nod yw bod yn brif ddarparwr gwasanaethau addysg y byd, gyda diddordeb arbennig mewn effeithiolrwydd ysgolion.

Mae ein gwaith yn cynnwys gwella ysgolion drwy arolygiadau, datblygu gweithlu ysgolion a dylunio'r cwricwlwm. Rydym yn gweithio gydag Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru, ac yn cyflwyno Rhaglen Dysgu Byd-eang Cymru ar ran Adran dros Ddatblygu Rhyngwladol y DU. Rydym yn darparu gwasanaethau'n uniongyrchol i ddysgwyr yn ein hysgolion ac mewn sefydliadau troseddwy'r ifainc.

Yn rhyngwladol rydym wedi gweithredu rhaglenni addysg yn llwyddiannus ar gyfer llywodraethau yn y Dwyrain Canol, Affrica Is-Sahara a De Dwyrain Asia ac rydym yn gweithio ar brosiectau a ariennir gan roddwyr fel y Comisiwn Ewropeaidd, Adran Materion Tramor a Masnach Awstralia, Banc y Byd ac Asiantaeth dros Ddatblygu Rhyngwladol UDA, mewn gwledydd incwm isel a chanolig.

Ail-fuddsoddir yr arian dros ben y mae ein gweithrediadau'n ei gynhyrchu yn ein rhaglen ymchwil addysgol.

Ewch i www.cfbt.com i gael rhagor o wybodaeth.

*Mae CfBT yn y 27ain safle allan o 3,000 o elusennau yn y DU yn seiliedig ar incwm yn 'Top 3,000 Charities 2010/11' a gyhoeddwyd gan Caritas Data

Gwybodaeth am y British Council

Y British Council yw corff rhyngwladol y DU ar gyfer perthnasoedd diwylliannol a chyfleoedd addysgol. Rydym yn creu cyfleoedd rhyngwladol i bobl y DU a gwledydd eraill ac yn meithrin ymddiriedaeth rhyngddynt ledled y byd.

Rydym yn gweithio mewn dros 100 gwlad ac mae ein 8,000 aelod o staff – gan gynnwys 2,000 o athrawon – yn gweithio gyda miloedd o weithwyr proffesiynol a gwneuthurwyr polisi a miliynau o bobl ifanc bob blwyddyn drwy addysgu Saesneg, rhannu'r celfyddydau a darparu rhaglenni addysg a chymdeithas.

Rydym yn gweithredu ers 80 mlynedd ac yn gweithio yng Nghymru ers 1944. Yn British Council Cymru rydym yn hyrwyddo pigion diwylliant a chryfderau addysgol Cymru yn rhyngwladol drwy ein rhaglenni ym meysydd addysg a'r celfyddydau. Rydym yn helpu myfyrwyr, athrawon, academyddion a'r gymuned gelfyddydol yng Nghymru i gysylltu â'r rhai sy'n cyfateb iddyn nhw ym mhedwar ban y byd.

Rydym yn elusen yn y DU wedi'i rheoli gan Siarter Frenhinol. Mae grant craidd a ariennir yn gyhoeddus yn darparu llai na 20 y cant o'n trosiant, a oedd yn £864 miliwn yn 2013/14. Daw gweddill ein harian o wasanaethau y mae cwsmeriaid ledled y byd yn talu amdanynt, drwy gytundebau addysg a datblygu ac o bartneriaethau â chyrff cyhoeddus a phreifat. Nod ein gwaith i gyd yw gwireddu ein diben elusennol ac mae'n cynnal ffyniant a diogelwch i'r DU ac yn fyd-eang.

I gael rhagor o wybodaeth, ewch i: www.britishcouncil.org neu wales.britishcouncil.org

Gwybodaeth am yr awduron

Kathryn Board OBE

Roedd Kathryn Board yn Brif Weithredwr CILT, y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer leithoedd o 2008 ac yn y swydd honno bu'n gweithio gydag arbenigwyr ac amrywiaeth eang o sefydliadau addysgol i gynnig cyngor ar bolisi addysgol a oedd yn gysylltiedig ag addysgu ieithoedd a hefyd ar fentrau er mwyn cynyddu dysgu ieithoedd ar draws y DU. Cyn ymuno â CILT, treuliodd 30 mlynedd yn gweithio dros y British Council mewn nifer o swyddi rhyngwladol a rheoli. Hefyd bu'n arwain ar gyfer Ymddiriedolaeth Addysg CfBT ar ddatblygu Strategaeth ieithoedd ac ar gyflawni nifer o brosiectau cenedlaethol i gynorthwyo addysgu ieithoedd yn ysgolion Lloegr. Mae hi bellach wedi lled-ymddeol, ac yn parhau i weithio ar brosiectau ymchwil lle gall gyflwyno ei harbenigedd. Mae Kathryn yn siarad Sbaeneg, Almaeneg ac Iseldireg ac ar hyn o bryd mae'n gweithio'n galed i wella ei Harabeg.

Teresa Tinsley

Sefydlodd a datblygodd Teresa Tinsley gyfres o arolygon Tueddiadau leithoedd sy'n mapio iechyd ieithoedd mewn sectorau addysg amrywiol ers 2002. Yn ogystal â chynhyrchu a dadansoddi gwybodaeth ar sefyllfa ieithoedd yn ysgolion uwchradd Lloegr, mae'r arolygon hefyd wedi edrych ar y ddarpariaeth ar gyfer ieithoedd cymunedol ledled y DU, a dysgu ieithoedd ym maes Addysg Bellach ac Addysg Oedolion.

Roedd Teresa'n arfer bod yn Gyfarwyddwr Cyfathrebu yn CILT, y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer leithoedd, sefydlodd Alcantara Communications yn 2011 ac ers hynny mae wedi gwneud ymchwil ar ieithoedd sy'n canolbwyntio ar bolisiau ar gyfer yr Academi Brydeinig a'r British Council, yn ogystal ag Ymddiriedolaeth Addysg CfBT. Mae ei gwaith ar gyfer CfBT yn cynnwys arolwg rhyngwladol o ieithoedd cynradd, *Lessons from abroad*, yn ogystal ag adroddiadau Tueddiadau leithoedd o 2011 i 2014.

Cydnabyddiaeth

Mae'r awduron yn dra diolchgar i Nia Jones o CILT Cymru, i Penny Lewis o Estyn, i Ceri James ac i staff yn British Council Cymru am gynorthwyo'r prosiect ymchwil hwn mewn amryw o ffyrdd gan gynnwys annog ysgolion i ymateb i'r arolwg, cynnig sylwadau wrth ddylunio'r holiadur a'n helpu ni i ddadansoddi a dehongli'r data.

Hoffem yn arbennig gydnabod amser ac ymdrech yr holl athrawon a gwblhaodd arolwg eleni a darparu cymaint o dystiolaeth a sylwadau cyfoethog i'r ymchwilwyr. Mae'r wybodaeth y mae'r ymatebwyr wedi'i rhoi yn hanfodol wrth ddeall y darlun cenedlaethol ac wrth ddatblygu ein gallu ni i gyd i wella'r ddarpariaeth.

Crynodeb gweithredol

Mae'r arolwg cenedlaethol cyntaf hwn o addysgu ieithoedd tramor yn ysgolion Cymru'n dod ar adeg pan fo addysg yng Nghymru'n newid yn sylweddol. Bellach mae'n edrych fel y bydd diwygiadau diweddar fel cyflwyno Bagloriaeth Cymru a Llwybrau Dysgu 14–19 yn cael eu cynnwys o fewn y cwricwlwm a'r fframwaith asesu newydd, arbennig i Gymru, a gynigiwyd gan yr Athro Donaldson. Fel cenedl ddwyieithog, mae gan Gymru fantais o ran dysgu ieithoedd eraill, gan fod ymchwil yn dangos, ar ôl dysgu un iaith ychwanegol, fod myfyrwyr yn ei chael hi'n haws dysgu ieithoedd eraill.¹ Fodd bynnag, mae data a gyhoeddwyd gan yr Academi Brydeinig² yn dangos mai Cymru sy'n perfformio waethaf o bedair cenedl y DU wrth ddysgu ieithoedd eraill.

Wrth i Gymru weithio i ddiwygio ei threfniadau cwricwlwm ac asesu, mae'r adroddiad hwn yn adolygu iechyd addysgu ieithoedd tramor yng Nghymru ac yn edrych i ba raddau y mae'r trefniadau presennol yn rhoi'r sgiliau iaith, rhyngdwylliannol a chyfathrebu i ddisgyblion gymryd rhan lawn mewn byd wedi'i globaleiddio, o gofio mai 22 y cant yn unig o ddisgyblion ar hyn o bryd sy'n sefyll TGAU mewn ieithoedd heblaw am Saesneg neu Gymraeg. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn ceisio darparu tystiolaeth am effaith mentrau polisi blaenorol ar addysgu ieithoedd tramor yn ysgolion uwchradd Cymru.

Bydd defnyddwyr medrus ieithoedd eraill a all gyfathrebu'n hyderus ac sy'n gyfforddus mewn gwahanol leoliadau diwylliannol yn gwneud cyfraniad mawr i sicrhau bod Cymru'n gwireddu ei gobeithion o ran cystadleurwydd a ffyniant y wlad mewn 21ain ganrif gymhleth, sydd wedi'i globaleiddio. Mewn cyd-destun lle mae pwyslais cynyddol ar wella llythrennedd disgyblion yn Gymraeg ac yn Saesneg, mae'r adroddiad yn edrych ar y berthynas rhwng ieithoedd Tramor Modern (ITM)³ ac addysgu Cymraeg/Saesneg ac i ba raddau y mae'r profiadau dysgu hyn yn cyfuno – neu y gallant gyfuno – i helpu plant a phobl ifanc yng Nghymru i ddod yn siaradwyr hyderus ac yn ddysgwyr amrywiaeth o ieithoedd eraill.

Canfyddiadau allweddol

Mae Ieithoedd Tramor Modern yn cael eu gwthio fwyfwy i'r cyrion o ganlyniad i nifer o newidiadau y mae ysgolion yn eu gwneud i ymateb i'r heriau sy'n eu hwynebu. Mae'r rhain yn cynnwys pwysau ariannol ac amserlennu yn ogystal â systemau asesu a gofynion adrodd newydd.

Nid yw ysgolion yn manteisio'n llawn ar fudd sylweddol dwyieithrwydd sydd ar gael i Gymru er mwyn hwyluso dysgu trydedd neu bedwaredd iaith.

Ni werthfawrogi'r cyfraniad y gall dysgu ieithoedd tramor ei wneud i wella llythrennedd disgyblion ac nid yw llawer o ysgolion yn gweld bod ITM yn ganolog er mwyn cyflawni nodau'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (FfLIRh).

Mae'r lefelau isel o ran gwerthfawrogi ieithoedd gan rieni a chan ddisgyblion yn arbennig yn cael effaith andwyol ar ddisgyblion o ran gweld ITM yn bwnc i'w astudio o ddifrif. Nid yw safbwyntiau o'r fath yn cael eu hateb gan negeseuon y rhai sy'n llunio polisiâu ac yn dylanwadu arnynt.

¹ Cenoz, J. a Valencia, J. (1994) *Additive trilingualism: evidence from the Basque country*. Abu-Rabia, S. a Sanitsky, E. (2010) 'The advantages of bilinguals over monolinguals in learning a third language', *Bilingual research journal*. Cyf 33.2, tt.173–199. Gweler hefyd y drafodaeth yn Cummins, J. (2000) *Language, power and pedagogy: bilingual children in the crossfire*.

² Yr Academi Brydeinig (2013) *Languages: the state of the nation*.

³ **Nodyn am y derminoleg**

Gydol yr adroddiad hwn defnyddiwyd y term 'Ieithoedd Tramor Modern' a'r byrfodd 'ITM' i ddynodi'r pynciau a astudir gan ddisgyblion yn ysgolion uwchradd Cymru. Cyfeirir at astudio Ieithoedd heblaw am y Gymraeg neu'r Saesneg fel 'ieithoedd tramor' i osgoi unrhyw gymysgu ag astudio Cymraeg neu Saesneg. Defnyddir y term generig 'ieithoedd' i gyfeirio at y system gyfathrebu ysgrifenedig neu lafar a ddefnyddir gan wlad neu gymuned arbennig.

Cyfnod Allweddol 3

Mae bron i draean yr ysgolion (29 y cant) yn datgymhwyso disgyblion neu grwpiau o ddisgyblion o astudio iaith dramor yng Nghyfnod Allweddol 3. Mae hyn o ganlyniad i bwyslais cynyddol ar Saesneg a mathemateg.

Er gwaethaf canllawiau Estyn o ran amser y cwricwlwm ar gyfer ITM, mae cynifer â 43 y cant o'r ysgolion wedi gostwng yr amser gwersi a neilltuir i ITM dros y tair blynedd diwethaf.

Er bod 50 y cant o'r ysgolion yn adrodd bod rhai disgyblion sy'n dod atyn nhw o Gyfnod Allweddol 2 wedi cael profiad o iaith dramor arall heblaw am Gymraeg neu Saesneg, prin y mae'r wybodaeth sydd ganddynt yn fwy nag ychydig eiriau neu ymadroddion. Mae'r disgyblion sydd â mwy na hyn yn fwyaf tebygol o ddod o Loegr neu o dramor.

Mae amryw o ffactorau'n cyfyngu ar faint ac effeithiolrwydd datblygiad proffesiynol parhaus ar gyfer athrawon ITM yng Nghymru.

Cyfnod Allweddol 4

Ym mwyafrif helaeth yr ysgolion (93 y cant) mae ITM yn ddewisol yng Nghyfnod Allweddol 4 i bob disgybl.

Mae bron i hanner yr ysgolion a ymatebodd (47 y cant) yn adrodd bod niferoedd yn gostwng ar gyfer ITM yng Nghyfnod Allweddol 4, ac mewn un o bob pum ysgol mae'r gostyngiad hwn yn 10 y cant neu ragor o'r disgyblion. Fodd bynnag, mae rhai ysgolion yn gweithio'n galed i godi proffil y pwnc ac wedi llwyddo i gynyddu'r niferoedd.

Gwelir mai'r rhesymau dros y gostyngiad mewn astudio ieithoedd tramor yng Nghyfnod Allweddol 4 yw'r canfyddiad fod arholiadau iaith yn anodd o'u cymharu â rhai mewn pynciau eraill a nifer y pynciau sydd ar gael mewn perthynas â'r lle sydd ar gael yn y cwricwlwm ar gyfer dewisiadau rhydd. Hefyd mae athrawon yn gweld bod Bagloriaeth Cymru yn debygol iawn o gael effaith andwyol ar y rhai sy'n astudio ieithoedd Tramor Modern yn y dyfodol oherwydd y ffordd y mae'r dewisiadau astudio wedi'u grwpio.

Mae nifer yr ysgolion sy'n cynnig dewisiadau eraill galwedigaethol yn lle achrediadau iaith TGAU yn dal i fod yn fach: mae tua 13 y cant o'r ysgolion yn cynnig Cymwysterau Galwedigaethol Cenedlaethol (NVQ) mewn ieithoedd busnes ac mae saith y cant yn cynnig modiwlau iaith o fewn Bagloriaeth Cymru fel dewis yn lle TGAU yng Nghyfnod Allweddol 4.

Ôl-16

Mae cynifer â 64 y cant o'r ysgolion wedi gweld gostyngiad yn nifer y myfyrwyr sy'n dewis sefyll Safon Uwch mewn iaith dramor dros y tair blynedd diwethaf. Mae tri chwarter yr ymatebwyr yn ystyried bod y niferoedd isel sy'n astudio ITM ôl-16 yn fater heriol, mwy hyd yn oed na'r rhai sy'n poeni am y niferoedd sy'n astudio ITM yng Nghyfnod Allweddol 4.

Yn gyffredinol mae mwyafrif sylweddol yr ysgolion yn gweld bod cystadleuaeth a blaenoriaethu pynciau eraill a'r niferoedd isel sy'n astudio ITM yn bryderon enbyd. Mae cynifer â 61 y cant o'r athrawon yn dweud nad yw ITM yn ddigon o flaenoriaeth i'r uwch-reolwyr yn eu hysgolion.

Yr ieithoedd a addysgir

Ffrangeg yw'r brif iaith dramor a addysgir yng Nghymru o gryn dipyn; llai na hanner yr ysgolion sy'n cynnig Sbaeneg a chwarter yn unig sy'n cynnig Almaeneg. Mae bron i hanner (49 y cant) yn cynnig rhai cyfleoedd i ddysgu ail iaith dramor, gyda'r cyfleoedd i wneud hyn yn gysylltiedig ag ysgolion sy'n gweithio mewn amgylchiadau mwy breintiedig.

Dwyieithrwydd a'i gyfraniad i lythrennedd

Mae cynifer â 89 y cant o athrawon ITM o'r farn fod dysgu Cymraeg a Saesneg yn yr ysgol gynradd o fudd i ddisgyblion wrth ddod i ddysgu iaith dramor yn yr ysgol uwchradd, ac mae bron i draean (60 y cant) yn credu ei fod o fudd mawr. Fodd bynnag, cred llawer o athrawon mai dim ond os yw disgyblion wedi cael addysgu Cymraeg o ansawdd uchel mewn ysgolion cynradd y gellir cyflawni budd dwyieithrwydd – mae nifer yn gwneud sylwadau nad fel hynny y mae hi wedi bod ac o ganlyniad fod disgyblion yn cael anawsterau wrth ddysgu ieithoedd tramor.

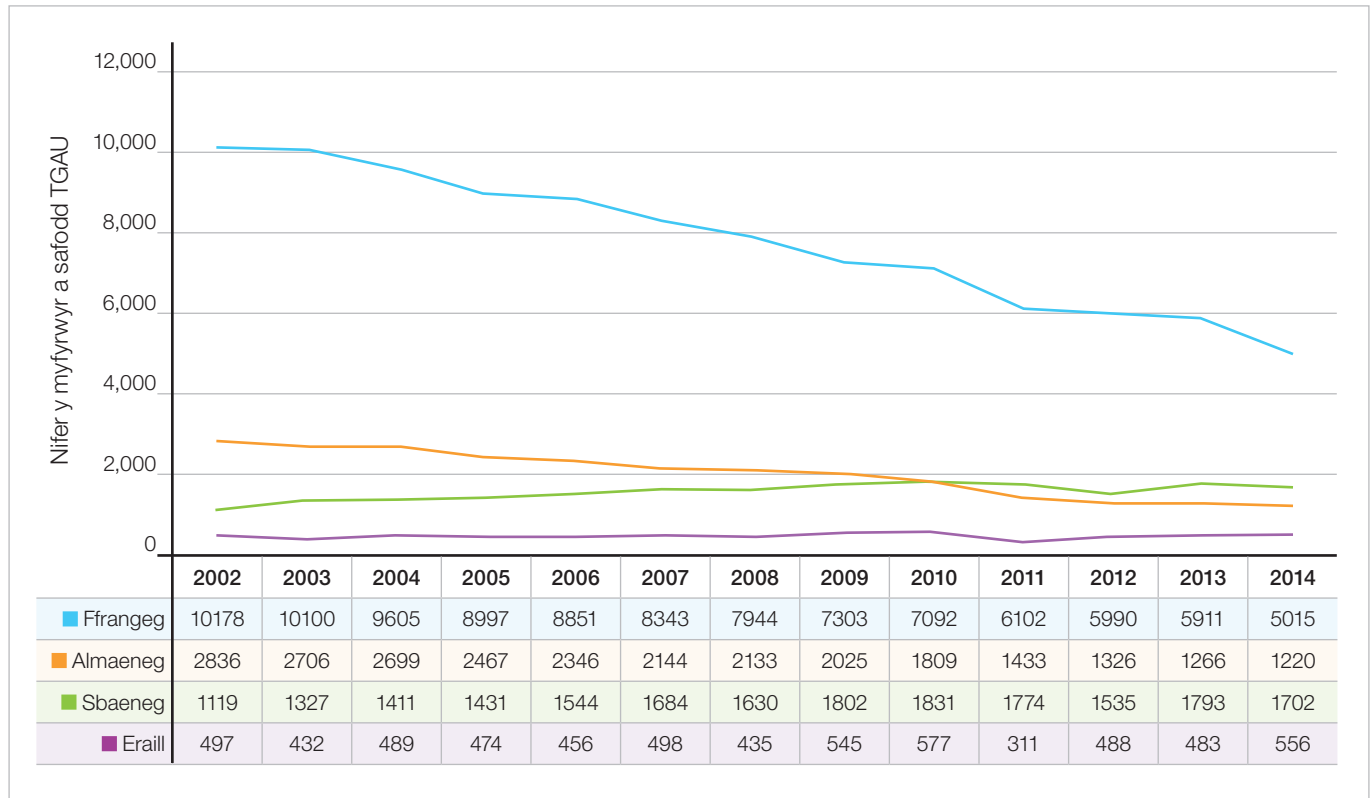
Felly hefyd, mae mwyafrif helaeth yr athrawon (83 y cant) a ymatebodd i'r arolwg hwn yn adrodd yr ystyrir bod ITM yn gwneud o leiaf ychydig o gyfraniad i lythrennedd yn eu hysgol; fodd bynnag, yn nhraean yr ysgolion yn unig (35 y cant) yr ystyrir eu bod yn gwneud cyfraniad mawr. Yn 16 y cant o'r ysgolion nid ystyrir bod ITM yn gwneud llawer o gyfraniad ac mewn un ysgol mae'r ymatebydd yn adrodd nad ystyrir eu bod yn gwneud unrhyw gyfraniad o gwbl. Mae'r sylwadau a wnaed gan athrawon a gymerodd ran yn yr arolwg hwn yn awgrymu bod cryn ddryswch mewn ysgolion ynghylch y rôl sydd gan leithoedd Tramor Modern i'w chwarae wrth gynorthwyo datblygiad llythrennedd a'r ffordd y gallant gyfrannu i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (FfLIRh).

Er bod arwyddion bod cyfraniad Cymraeg a Saesneg i ddysgu ieithoedd tramor yn tueddu i gael ei werthfawrogi'n fwy mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg a dwyieithog nag mewn ysgolion cyfrwng Saesneg, mae'r ymwybyddiaeth o werth cyfatebol ieithoedd tramor o ran llythrennedd cyffredinol yn llai amlwg.

Cydweithio rhwng athrawon ieithoedd gwahanol

Llai na hanner (46 y cant) yr ysgolion sy'n cynnig cyfleoedd rheolaidd i athrawon ITM, Cymraeg a Saesneg rannu arferion â'i gilydd. Yn anaml y mae tua 46 y cant yn gwneud hynny ac nid yw naw y cant yn gwneud hynny o gwbl. Mewn rhai ysgolion cyfrwng Saesneg, mae tystiolaeth o gydweithredu llwyddiannus rhwng athrawon Cymraeg a'r rhai sy'n addysgu ieithoedd Tramor Modern.

Y gostyngiad yn y niferoedd a safodd arholiadau TGAU leithoedd Tramor Modern yng Nghymru, 2002–2014

Casgliadau

Mae leithoedd Tramor Modern yn cael eu gwthio fwyfwy i'r cyrion o ganlyniad i nifer o newidiadau y mae ysgolion yn eu gwneud i ymateb i'r heriau sy'n eu hwynebu. Mae'r rhain yn cynnwys pwysau ariannol ac amserlennu yn ogystal â systemau asesu a gofynion adrodd newydd.

Darlun o athreuliad yw'r darlun cyffredinol ar gyfer ITM yn ysgolion Cymru, a phrin yw'r gobaith y gwelir gwella pethau neu atal y dirywiad. Nid oes ymdeimlad o egni neu hyder am gyfeiriad y pwnc a'r hyn a ddigwydd yn y dyfodol.

Mae'r gostyngiad mewn amser gwersi ar gyfer ITM yng Nghyfnod Allweddol 3, lle ITM fel pwnc dewisol o fewn amrywiaeth helaeth o ddewisiadau eraill a'r diffyg cyfleoedd yng Nghyfnod Allweddol 4 i bob disgybl sy'n dymuno astudio iaith, i gyd yn ychwanegu at yr argraff fod y pwnc ar y cyrion o fewn system addysg Cymru. Yn wahanol i'r sefyllfa yn Lloegr a'r Alban, nid oes polisi i ddisgyblion ddechrau dysgu iaith dramor cyn y byddant yn 11 oed, gyda'r goblygiad fod Cymru'n debygol o syrthio hyd yn oed ymhellach ar ei hôl hi yn y dyfodol, gyda goblygiadau difrifol ar gyfer cymaroldeb arholiadau TGAU Cymru a Lloegr mewn pynciau leithoedd tramor.

Yng Nghyfnod Allweddol 3, yr unig gyfnod addysg pan fydd astudio ITM yn orfodol yng Nghymru, lleiafswm profiad neu brofiad darniog yn unig o ddysgu iaith dramor a gaiff llawer o ddisgyblion.

Pan fydd disgyblion yn dewis eu pynciau TGAU, nid yw ieithoedd tramor yn gwneud yn dda gan yr ystyrir eu bod yn anos na llawer o bynciau eraill, yn annarogan o ran cyflawni'r graddau uchaf sydd eu hangen er mwyn mynd ymlaen i astudio Safon Uwch a heb fod cyn bwysiced ar gyfer gyrfaeodd yn y dyfodol â phynciau STEM.

Mae'r sefyllfa ôl-16 yn peri mwy fyth o bryder. Mae'r niferoedd isel iawn o fyfyrwyr sy'n dewis ITM yn golygu, mewn nifer o achosion, fod cyrsiau'n mynd yn anhyfyw'n ariannol. Materion eraill sy'n cyfrannu i'r gostyngiad mewn niferoedd ar Safon Uwch yw'r canfyddiad fod arholiadau Safon Uwch mewn ITM yn anos o'u cymharu â'r rhai ar gyfer pynciau eraill a bod angen i fyfyrwyr fod yn fwy sicr o ennill y graddau uchaf ar Safon Uwch er mwyn derbyn lleoedd prifysgol.

Nid yw ysgolion yn manteisio'n llawn ar fudd sylweddol dwyieithrwydd sydd ar gael i Gymru er mwyn hwyluso dysgu trydedd neu bedwaredd iaith.

Er bod tystiolaeth fod dwyieithrwydd yn hwyluso dysgu rhagor o ieithoedd, ni wireddir y budd hwnnw yng Nghymru, sydd â'r nifer isaf yn astudio leithoedd Tramor Modern yng Nghyfnod Allweddol 4 o bob un o wledydd y DU.

Gall hyn fod yn gysylltiedig â'r ffordd yr addysgir Cymraeg, yn enwedig mewn ysgolion cynradd cyfrwng Saesneg, y dywed athrawon nad yw'n ymddangos fel petai'n cael ei anelu at ddatblygu sgiliau dysgu iaith ehangach. Dengys y dystiolaeth yr ystyrir Saesneg, Cymraeg ac ITM yn y rhan fwyaf o ysgolion yn bynciau cwbl ar wahân heb botensial ar gyfer cydweithredu neu ymagweddu cyffredin tuag at addysgu. Arweinia hyn at y canfyddiad, er gwaethaf canllawiau swyddogol, nad oes gan ITM ddim i'w wneud â llythrennedd yn Saesneg neu yn Gymraeg, canfyddiad sy'n effeithio'n andwyol ar allu disgyblion i drosglwyddo'r hyn a ddysgant o'r naill iaith i'r llall.

Mae'r cynllun arfaethedig i gyflwyno cwricwlwm newydd sy'n galw am welliannau yn y ffordd yr addysgir Cymraeg ac sy'n gosod Saesneg, Cymraeg ac ITM o fewn yr un maes astudio, yn cynnig cyfle i wella hyn.

Ni werthfawrogi'r cyfraniad y gall dysgu ieithoedd tramor ei wneud i wella llythrennedd disgyblion ac nid yw llawer o ysgolion yn gweld bod ITM yn ganolog er mwyn cyflawni nodau'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (FfLIRh).

Mae'r adroddiad yn amlygu bod mwy o ymwybyddiaeth gyffredinol o'r budd y gall dysgu Cymraeg a Saesneg ei gael o ran astudio iaith dramor, nag sydd o'r syniad y gall hyn weithio i'r cyfeiriad arall hefyd. Mae'n bosib fod hyn yn adlewyrchu'r ffaith nad yw'r cysylltiad rhwng ieithoedd tramor a llythrennedd wedi'i wneud yn benodol yn nogfennaeth y FfLIRh, er yn sicr fod digon yn nogfennaeth y FfLIRh i annog ysgolion i gynnwys ITM ynghyd â phynciau eraill y cwricwlwm yn eu gwaith i ddatblygu llythrennedd disgyblion. Mae llawer o'r gweithgareddau y mae disgyblion yn eu gwneud mewn ystafelloedd dosbarth ITM yn cynorthwyo llythrennedd ehangach, gan gynnwys cysylltiadau sain/sillafu, strategaethau darllen, gwaith gramadeg cymharol a gweithgareddau ysgrifennu estynedig.

Mae'r dystiolaeth o'r arolwg hwn yn awgrymu bod nifer o ysgolion yn ddryslyd ynghylch y rôl y gall ITM ei chwarae wrth ddatblygu llythrennedd. Byddai mwy o ymwybyddiaeth o sut gall ieithoedd tramor wneud cyfraniad nid yn unig yn cynorthwyo mwy o gydweithredu ysgol-gyfan tuag at wella lefelau llythrennedd ac yn sicrhau canlyniadau gwell yn erbyn nodau'r FfLIRh i blant ysgol Cymru,

ond byddai hefyd yn rhoi mwy o gydnabyddiaeth i rôl werthfawr dysgu ieithoedd tramor yn addysg plant.

Mae'r lefelau isel o ran gwerthfawrogi ieithoedd gan rieni a chan ddisgyblion yn arbennig yn cael effaith andwyol ar ddisgyblion o ran gweld ITM yn bwnc i'w astudio o ddirif. Nid yw safbwyntiau o'r fath yn cael eu hateb gan negeseuon y rhai sy'n llunio polisiau ac yn dylanwadu arnynt.

Er gwaethaf y llu ffynonellau tystiolaeth sy'n amlygu'r cyfraniad y gall sgiliau ieithoedd tramor ei wneud i dwf economaidd cenedl a lles ei dinasyddion, ychydig iawn sydd o ran polisi Llywodraeth Cymru neu arfer mwyafrif y rhanddeiliaid a'r rhai allweddol sy'n dylanwadu yng Nghymru i ddangos ymroddiad i ieithoedd y tu hwnt i'r Gymraeg a'r Saesneg neu i feithrin gwerthfawrogiad o werth ieithoedd ymysg pobl ifanc, eu rhieni a darpar gyflogwyr. O ran agweddau, mae Cymru'n debyg iawn i rannau eraill o'r DU lle mae diffyg dealltwriaeth am werth ieithoedd tramor yn gyffredin. Fodd bynnag, yn ystod y blynyddoedd diweddar mae'r Alban a Lloegr wedi cyflwyno polisiau er mwyn gwella sefyllfa dysgu ieithoedd tramor yn y cwricwlwm.

Mae'r arolwg gan yr Athro Donaldson a gyhoeddwyd yn ddiweddar o'r cwricwlwm a systemau asesu yng Nghymru yn nodi'n eglur iawn y bydd sgiliau wedi'u datblygu'n dda mewn Cymraeg a Saesneg yn cynorthwyo'r broses o ddysgu trydedd a phedwaredd iaith ac yn helpu Cymru i fanteisio i'r eithaf ar ei photensial llawn fel cenedl hyderus a chystadleuol. Fodd bynnag, heb bolisi cadarn ar addysgu ieithoedd tramor i wrthweithio'r niferoedd isel iawn sy'n astudio ieithoedd tramor a'r gostyngiad sydyn yn y niferoedd hynny, yn enwedig ar lefel ôl-16, mae'n annhebygol y gwiredir y potensial hwn.

Mae ymatebion athrawon i'n harolwg yn awgrymu nad yw mwyafrif pobl ifanc a rhieni yng Nghymru'n ymwybodol o'r budd sydd i sgiliau mewn ieithoedd a dealltwriaeth ryngddiwylliannol o ran manteision ar gyfer astudio, datblygiad personol a chyflogaeth, ac awgrymir hefyd nad ydynt chwaith yn gwerthfawrogi'r budd hwnnw. Nid yw'r gymuned ieithoedd yn ei chyfanrwydd yn llwyddo i fanteisio ar ganfyddiadau ymchwil er mwyn gwneud achos cryf dros ddysgu ieithoedd tramor mewn termau y gall rhanddeiliaid a rhai dylanwadol allweddol eu deall.

I atal dirywiad syfrdanol ieithoedd tramor mewn ysgolion ledled Cymru ac i roi sylw i'r canfyddiad cyffredinol nad yw ieithoedd tramor yn bwysig nac yn ddefnyddiol iawn, bydd angen gweithredu unedig ar y lefel uchaf, er mwyn rhoi sylw i'r heriau systemig/strwythurol y mae ysgolion yn eu hwynebu ac i ddechrau mynd i'r afael ag agweddau cymdeithasol anefnyddiol sydd wedi hen galedu. Mae gan y cwricwlwm newydd a gynigiwyd gan yr Athro Donaldson botensial i ddod â phob un o'r pynciau iaith yn nes at ei gilydd ac i alluogi plant yng Nghymru i ddod i ddefnyddio tair neu ragor o ieithoedd yn hyderus. Fodd bynnag, heb gyfeiriad ac arweiniad eglur i ysgolion ac ymwneud dyfal arbenigwyr ITM, mae perygl hefyd y bydd ITM yn cael eu gwrthio ymhellach i'r cyrion fel pwnc astudio.

CfBT Education Trust
60 Queens Road
Reading
Berkshire
RG1 4BS

0118 902 1000
www.cfbt.com